

CONTES I VALORS (fragment d'un text *Carme Romia*)

<http://www.tinet.org/~agr/penya.htm>

Carme Romia, Catedràtica de Teoria i Història de l'educació i Coordinadora del Seminari d'Educadors per la Pau

Tots els contes, qualsevol narració té implícits uns valors, també pot ser una eina per potenciar una sèrie de qüestions. Depèn de quins contes s'escullen o de la manera que es presentin s'aconseguiran uns objectius o uns altres, ens influiran uns valors o altres.

Un conte pot servir per fer un tractament dels valors. Si mitjançant l'explicació d'un conte es planteja un tema als nens, després es deixa que cada nen expressi allò que creu o sent, i es fa una reflexió sobre el mateix, és com els anirem transmetent els valors.

En Giner de los Rios (ILE) digué: "L'educació és una cosa seriosa però mai podem permetre que sigui una cosa trista". I és aquí on hi ha molts espais a recuperar, en els quals no es tracta que es distreguin les criatures; cal que li donem al conte l'espai que es mereix. Si continuem veient el conte com una cosa per entretenir els nens, com una cosa per omplir forats, o que es pot suplir per un vídeo-cassette de la "Sirenita", no aconseguirem res ja que "no podem convèncer mai sinó estem convençuts nosaltres". És aquell espai compartit, el que fa pinya i que està treballant camins per altres situacions o altres temes que són importants i el camí estarà fet, com és el cas de parlar amb els nens, buscar la comunicació amb ells i per aconseguir-la els camins no s'improvisen, o es fan o no es tenen. I sovint els camins són a través de les coses més simples, de les coses més dolces...

A l'hora de treballar-ho no es tracta de conte sí o conte no... aquell recurs que ens agrada i que en gaudim, cal que l'utilitzem i el posem al servei d'allò que val la pena.

Educar per la Pau o educar potenciant uns valors que estan impregnant els drets humans no vol dir moralitzar contínuament, perquè no és el camí per arribar a les criatures. Aquesta és una deformació que tenen els mestres, gairebé sempre acaben dient allò que està bé o allò que no està bé, el que és vàlid i el que no és vàlid... Quan en realitat no es tracta tant de què hem de reproduir i com ho hem de fer, que és d'aquesta manera i prou.

De vegades un conte no té tots els paràmetres del què seria un món ideal i això ens pot ajudar a tocar de peus a terra, cosa que no s'aconsegueix si sempre expliquem contes de coses bones, boniques i de final feliç.

ALGUNS CONTES D'EXEMPLE

Un conte ens serveix per fer un tractament dels valors, per exemple la felicitat:

EL PARE QUE TENIA TRES FILLS

Hi havia una vegada un pare que havia arribat al final del seu camí, i va cridar els tres fills que tenia i els va dir:

- Escolteu, us vaig a preguntar a cada un una cosa.

Al fill gran li preguntà:

- Fill tu què vols en aquesta vida?

- Jo, pare, vull ser ric!- respongué.

- Doncs bé, no hi ha problema -respongué el pare-. Agafa totes les terres i totes les cases que jo he tingut en vida i són per tu. Siguis ric!.

Cridà al segon fill i li digué:

- Fill tu què vols en aquesta vida?

- Pare jo vull ser savi -li respongué.

- Doncs no et preocupis -digué el pare-. Agafa tots els meus llibres, agafa totes les meves màximes, i segur que seràs una persona sàvia!.

Va cridar al fill petit i li digué:

- Fill, i tu què vols ser?

- Pare jo vull ser feliç -respongué.

-Fill meu, jo no et puc donar res, això t'ho has de cultivar tu.

Un conte ens permet plantejar un tema, i a partir d'aquest plantejament són els nens qui, moderats pel mestre, veuran quines coses o què necessitem per ser feliços (no tothom necessita el mateix).

HISTÒRIA DE LA CORDA

Una persona estava preguntant:

- Què és el més important del món?

I algú li digué:

- El més important del món és la cooperació!.

Ell digué:

- Si és el més important del món jo la vull trobar!.

Va començar a caminar per camins, per muntanyes,... i un dia va torbar un vellet i li va dir:

- Ei! vellet! On puc trobar la cooperació?.

- Dins d'aquest pou! -li respongué.

I va ser quan aquell noiet va agafar una corda i va començar a passar-la (és quan cal fer participar a l'auditori) a un, a l'altre, ...i entre tots van començar a estirar fort, fort, fort,...! -Com estireu? Com estireu? -Tothom fa el gest d'estirar de la corda). I estaven tots estirant i, de sobte, arriba el final de la corda ...i ...oh!???

- Aquí no hi ha la cooperació! Aquest vellet ens ha enganyat! La corda està tota aquí, i aquí està la punta!!

- Ei! vellet! Que ens has enganyat? Que no és veritat que la cooperació estava al pou?

El vellet digué:

- Sí! Sí que hi és! Però la cooperació no és en aquesta punta de la corda, sinó a l'altra...

El conte ens pot servir per treballar coses elevades:

HISTÒRIA D'EN PANCRÀS

En Pancràs era un rei, que no va néixer rei però tenia escrit en front que havia de ser rei, i va ser rei. Però en Pancràs sort va tenir de que tenia un ajudant que es deia Sensat Assenyat que l'anava aconsellant en tot.

Un dia li va preguntar:

- Sensat, què és el més important que jo puc desitjar pel meu reialme?
Què és el més important que puc aconseguir pels meus súbdits?.
- Majestat, el més important és la democràcia!.

En Pancràs estava tot animat i va cridar a l'Agutzil de torn i li va dir:

- Ves a fer un pregó i digues a tothom que ha de ser demòcrata!
- Ta-ra-rat! ta-ra-rat! Es fa saber per ordre del Senyor Rei Pancràs I:
Que s'ordena que tothom sigui demòcrata!.

La gent no ho entenia.

- Però com es pot ser demòcrata i "ordenar que se sigui demòcrata?!

La cosa no funcionava. Sort que estava el Sensat Assenyat que deia:

- Majestat! No es pot ordenar que se sigui demòcrata! No es pot ser demòcrata si no se és lliure!.

Aleshores, va cridar un altre cop a l'agutzil i li va dir que fes el pregó i digués a tothom que fos lliure.

- Ta-ra-rat! ta-ra-rat! Es fa saber per ordre del Senyor Rei Pancràs I:
Que s'ordena que tothom al seu reialme sigui lliure!

Quin aiguabarreig..., era campí qui pugui allò! Tothom anava amunt i avall!
Tothom feia la seva!. Però què llibertat, ni què històries. Cada un anava a la seva, quan volia, com volia...

El Rei digué:

- Això no funciona!
- Clar que no funciona -digué Sensat Assenyat-, és que hi ha d'haver justícia!. No pot haver-hi llibertat sense justícia!.

El Rei crida al pregoner i el pregoner altre cop va dir:

- Ta-ra-rat! ta-ra-rat! Es fa saber que per ordre de sa Majestat:
Que s'ordena que tothom sigui just.

Tothom s'ho pensava prou que era just..., era l'altre qui no era just i s'estava posant als seus territoris. I tothom justificava tot allò que volia aconseguir...

I aleshores...

- No n'hi ha prou en ser just,... perquè justament tu ... tenies necessitat de canviar el cotxe;
- justament jo tenia necessitat d'una altra casa...
- per justícia jo necessito 2 o 3 cases...
- per justícia necessito menjar.
- ...

Tots tenien mil arguments. I Sensat Assenyat digué:

- No, no, no! La qüestió és una altra. No es tracta de ser just, es tracta de ser solidari!

I el pregoner:

- Ta-ra-rat! ta-ra-rat! Es fa saber per ordre del Rei: que tothom sigui solidari!

I què passava quan tothom havia de ser solidari:

- Jo no puc donar pas res a ningú, perquè prou ue ho necessito, com ara que hagués de desvestir un Sant per vestir-ne un altre. Com pot ser?!
Si en realitat imagina't... prou necessitat estic!.

Tothom tenia moltes coses que atendre i no trobaven mai el moment per poder arribar a ser solidaris! Tampoc funcionava. Aleshores, en Sensat Assenyat digué:

- Clar! el que cal és l'esperit crític!.

- Ah! De debò? -digué el rei.

- Clar! L'esperit crític.

I el pregoner:

- Ta-ra-rat! ta-ra-rat! Es fa saber per ordre del Rei: que tot el poble ha de tenir esperit crític!.

I tota la gent va començar:

- I "fulano de tal" què s'ha cregut? Què s'ha pensat? No és just! I tu,quin tipus de vida estàs portant? I tu...?

I l'altre:

- No hi ha dret perquè avui en dia...

I tota la gent estava tot el dia criticant

Aleshores, el rei estava ja desorientat i no sabia cap a on anar. I en Sensat Assenyat li va dir:

- Democràcia, llibertat, justícia, solidaritat, esperit crític... no valen si no hi ha el component de l'amor, de l'estimació!

I sort que Sensat Assenyat va viure molts anys!... i li va anant explicant que amb l'amor no n'hi havia prou que fa falta el respecte,... i sense senzillesa,... sense sinceritat,... i en tots els valors que anaven trobant sempre hi havia un entrebanc.

I per aquí ve un gos,
i per aquí ve un gat,
i aquest conte ja s'ha acabat!.

El conte ens pot servir per treballar coses senzilles:

LA TEMPESTA

(El conte comença fent participar a tot l'auditori fent els sorolls de la tempesta)

Una nit de tempesta, un llenyataire estava a la seva cabana i sentia com bufava el vent a fora, i pensava:

- Que bé que estic aquí... dins de casa, tapat fins les orelles...

I va sentir que trucaven a la porta. Va obrir i va trobar una llebre:

- Però què fas aquí amb el fred que fa?!

- Es això, és que tinc molt de fred!! -respongué la llebre.

- Passa i posa't a la voreta del foc! -li digué el llenyataire.

Se'n torna a dormir. A fora el vent continua bufant. I sent la porta:

- Toc-toc!

- Qui hi ha? -digué el llenyataire tot obrint la porta.

A fora, plantat davant de la porta, hi havia un esquiol que li demanava:

- Què puc entrar? Què puc entrar?

- Sí! -li respongué el llenyataire.

I ràpidament se'n va anar cap a la vora del foc.

Mentrestant la tempesta va continuar i el llenyataire se'n tornà a dormir. Al cap d'una estona tornà a sentir:

- Pom-pom!

- Qui hi ha? - digué.

Va obrir la porta i veié que hi havia una guineu:

- Puc passar? M'estic gelant, tinc la cua tota gelada...

- Passa, passa! -va dir-li el llenyataire.

I se'n va anar també cap a la vora del foc.

Al cap d'una estona... sent trucar més fort, i va pensar:

- Ara qui deu ser?

Obre i... , sabeu qui era? Era l'ós que deia:

- Fua! Que puc entrar que estic gelat de fred?!

- Va...! Passa, passa!

I va anar cap a dintre a la vora del foc. El vent continuava bufant cada cop més fort. A la matinada, ja s'havia calmat el vent; es despertà la llebre i digué:
- Què estic fent aquí? Què hi ha aquí? Una GUINEU! Jo me'n vaig!!
Es despertà la guineu i digué:
- Oh!! Jo que faig aquí?! Si aquí hi ha un ós..., si es desperta em cruspirà!
Se'n va anar cap a la porta i marxà. Poc després es despertà l'ós i digué:
- Òndia! Aquí hi ha una escopeta de caçador, si es desperta el caçador me la carregaré!
Va anar de pressa cap a la porta i marxà. Poc després es despertà el llenyataire i digué:
- On són aquest personal? S'ha acabat la tempesta i s'ha acabat la trobada. És curiós el que ha aconseguit una nit de tempesta!

Comentari: la idea d'enemic, les pors, els enfrontaments, quan hi ha un conflicte la capacitat d'apinyar-se al voltant del mateix, com treballar el conflicte com una eina educativa...

El conte ens pot servir per treballar l'educació ambiental:

LA FAMÍLIA DEL CEL I DE LA TERRA

Fa molts anys el cel i la terra vivien junts i tenien fills i filles: tenien la pluja, tenien el vent, tenien els astres, tenien els llampecs... i s'ho passaven bé.

Una filla de la Terra es deia Maura, i era una noia que era molt treballadora, era tan treballadora que es passava totes les nits treballant, agafava la mà de morter, agafava mill i mandioca, els barrejava ben barrejats i començava a picar, picar..., i treballava..., treballava... I el mill i la mandioca cada cop feien més muntanya, i la muntanya cada cop era més gran... i va arribar un moment que la muntanya de mandioca i mill va donar un cop al front del Cel i li va fer un xiribec:

- Ai! M'has fet mal!

Però la Maura continuava treballant i una altra vegada li donava un cop. El Cel feia esforços i cada cop es feia més amunt, i la Terra més avall. La Maura continuava treballant dia i nit..., fins que el Cel se'n va cansar i va dir:

- Estic ple de cops, entre la mà de morter i la muntanya de mandioca i mill... ja n'estic fart!. Me'n vaig cap amunt!

Va començar a pujar, a pujar,... va pujar cap a dalt i cap a dalt... I l'única que es quedà va ser la pluja i pensava:

- Si el Cel se'n va, què li passarà a la Terra?.

De tot això la Maura no se'n va assabentar, ja que ella tenia la consigna: EL TREBALL ES EL TREBALL!. I la muntanya va anar creixent, fins que un dia el Cel se'n va anar del tot, a dalt del tot. I els fills del Cel i de la Terra no hi arribaven...

On era camp es van fer deserts perquè hi faltava aigua. Va ser quan la Maura se'n va adonar, i va dir:

- Cel! Què hi fas aquí dalt? Baixa, baixa que et necessitem!.

Aleshores va trobar una palleta d'or dintre d'un riu, i la va anomenar Sol. Després va baixar a una mina i va agafar un tros d'argent, va fer una rodoneta i li va dir Lluna.

La Maura va agafar el Sol i la Lluna i va anar al Cel i li va dir:

- Mira et regalo això, però no estiguis enfadat amb nosaltres i baixa!

El Cel no va tornar a baixar perquè ja s'hi va trobar bé allà dalt, però hi havia aquest record que estava prop que era el Sol i la Lluna, i per a que vosaltres veieu que és veritat segur que heu sentit explicar que el Sol sembla d'or i la Lluna sembla de plata, oi que sí?.

Aleshores cada nit quan sortiu al carrer, i no estigui núvol, veureu que hi ha unes cosetes que brillen, no la Lluna que és el regal de la Maura, són els estels.

I sabeu què són els estels? Els estels són els cops de morter que va donar la Maura.